

การทูตเชิงวัฒนธรรมของจีนต่อประเทศไทยผ่านสถาบันขงจื้อ

สุดาพร อิมเจริญ^{1*}, จุฑาทิพ คล้ายทับทิม¹

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Cultural Diplomacy of China towards Thailand through the Confucius Institutes

Sudaporn Imcharoen^{1*}, Juthatip Klaitabtim¹

¹ Faculty of Social Science, Kasetsart University

* Corresponding author e-mail: im.sudaporn@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินงานและบทบาทของสถาบันขงจื้อในประเทศไทย และวิเคราะห์ผลกระทบของการทูตเชิงวัฒนธรรมของจีนต่อประเทศไทยผ่านสถาบันขงจื้อ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการดำเนินงานหลักของสถาบันขงจื้อในประเทศไทยมุ่งหมายที่จะเสริมสร้างความเข้าใจในด้านภาษาและวัฒนธรรมจีน ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางการศึกษาและวัฒนธรรม และพัฒนาความร่วมมือระหว่างไทย-จีนในหลากหลายมิติและได้มีการขยายขอบเขตการดำเนินงานสู่การร่วมพัฒนากำลังคนให้มีทักษะภาษาจีนและทักษะทางวิชาชีพสำหรับธุรกิจอุตสาหกรรม ผลกระทบจากการดำเนินงานของสถาบันขงจื้อ ซึ่งเป็นแหล่งทรัพยากรอำนาจละมุนของจีนในการขับเคลื่อนการทูตเชิงวัฒนธรรมทางด้านการศึกษาภาษาและวัฒนธรรมจีนต่อประเทศไทยได้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมไทยนับตั้งแต่จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2549 ในด้านการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยการสร้างโอกาสในการเข้าถึงการเรียนรู้ภาษาจีน ความร่วมมือและความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างหน่วยงานของทั้งสองประเทศ ปัจจุบันไทยและจีนได้ยกระดับความร่วมมือทางการศึกษาเพื่อมุ่งสู่การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนภาษาจีนให้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: สถาบันขงจื้อ, ภาษาและวัฒนธรรมจีน, อำนาจละมุน, การทูตเชิงวัฒนธรรม

Abstract

The objectives of this research were to identify the operations and role of Confucius Institutes in Thailand, and to analyze the impact of cultural diplomacy of China on Thailand through the Confucius Institutes. This study was qualitative research, employing documentary research and in-depth interviews. The results of the research

showed that the main aims of the Confucius Institutes in Thailand are to enhance increased understanding of Chinese language and culture, promote educational and culture exchanges, and develop cooperation between Thailand and China in various dimensions. In addition, the Confucius Institutes have expanded its scope of implementation to jointly develop manpower capability in Chinese language and vocational skills for the industrial sector. Since the inception the Confucius Institutes in 2006, China's use of this soft power in driving cultural diplomacy policy through Chinese language and culture education has clearly benefited Thai society. The crucial impacts were the development of teaching and learning Chinese language in Thailand, opportunity creation for learning Chinese language, and the closer relationship and cooperation among agencies of the two countries. At present, Thailand and China have elevated their existing educational cooperation to further improve the quality of Chinese language and culture instruction.

Keywords: Confucius Institute, Chinese Language and Culture, Soft Power, Cultural Diplomacy

บทนำ

การจัดตั้งองค์กรหรือหน่วยงานที่ดำเนินนโยบายการทูตเชิงวัฒนธรรม (Cultural Diplomacy) นับเป็นต้นทุนสำคัญของการใช้อำนาจละมุน (Soft Power) สามารถนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในระดับประชาชนกับนานาประเทศ และมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างภาพลักษณ์และกระแสนิยมในต่างประเทศ หลายประเทศได้จัดตั้งหน่วยงานที่ส่งเสริมการทูตเชิงวัฒนธรรมโดยดำเนินการจัดตั้งสำนักงานขึ้นในต่างประเทศ เช่น ศูนย์ British Council ของอังกฤษ สถาบัน Alliance Française ของฝรั่งเศส สถาบัน Goethe ของเยอรมนี และสถาบันขงจื๊อของจีน เป็นต้น วัตถุประสงค์หลักเพื่อเผยแพร่วรรณกรรมและวัฒนธรรมไปนอกประเทศ ในกรณีของจีน การจัดตั้งสถาบันขงจื๊อ (Confucius Institute) ที่มีจำนวนมากถึง 550 สถาบันใน 162 ประเทศทั่วโลก (Chinese International Education Foundation; CIEF, 2021) เป็นหนึ่งในความสำเร็จของการเผยแพร่วรรณกรรมจีนสู่นานาชาติอย่างเป็นรูปธรรม ขณะเดียวกันการที่สถาบันขงจื๊อกระจายอยู่ในหลายประเทศทั่วโลกและรัฐบาลจีนให้งบประมาณสนับสนุนในการจัดตั้งและบริหารจัดการสถาบัน ได้สร้างความหวาดระแวงให้กับหน่วยงานด้านความมั่นคงของประเทศที่ตั้งสถาบันขงจื๊อที่อาจมีการเผยแพร่อุดมการณ์หรือการแทรกแซงจากพรรคคอมมิวนิสต์จีน การสอดแนมหรือการจารกรรมข้อมูล (Galindo, 2019) รวมถึงการถูกมองว่าเป็นเครื่องมือในการโฆษณาชวนเชื่อของจีน (Brazys & Dukalskis, 2019) ส่งผลให้มีการปิดสถาบันขงจื๊อในบางประเทศ

สำหรับประเทศไทยได้จัดตั้งสถาบันขงจื๊อแห่งแรกขึ้นในปี พ.ศ. 2549 ซึ่งเป็นผลจากนโยบายภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ต้องการส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือในเชิงลึกกับสาธารณรัฐประชาชนจีนในทุกมิติ รวมถึงความสนใจของผู้เรียนชาวไทยที่ต้องการเรียนรู้ด้านภาษา ศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และศาสตร์ต่าง ๆ ของจีน ปัจจุบันมีสถาบันขงจื๊อในสถาบันอุดมศึกษาไทยจำนวน 15 แห่ง และ 1 แห่ง ที่เทศบาลเมืองเบตง จังหวัดยะลา ถือว่าประเทศไทยมีสถาบันขงจื๊อมากเป็นอันดับหนึ่งในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน

ต่อมา รัฐบาลจีนได้ปรับเปลี่ยนโครงสร้างหน่วยงานที่กำกับดูแลสถาบันขงจื่อและห้องเรียนขงจื่อทั่วโลก ในปี พ.ศ. 2564 จากเดิมที่อยู่ภายใต้กระทรวงการศึกษาของจีนเป็นมูลนิธิการศึกษาภาษาจีนนานาชาติที่มีสถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานภาคเอกชนของจีนและต่างชาติเข้ามาทำหน้าที่บริหารจัดการการจัดตั้งสถาบันขงจื่อและห้องเรียนขงจื่อทั่วโลก การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงความพยายามของรัฐบาลจีนในการปรับให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและเอาชนะความท้าทายที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจทำให้สถาบันขงจื่อมีอำนาจในด้านการบริหารจัดการและอิสระทางวิชาการมากขึ้น และลดการวิจารณ์หรือการต่อต้านที่อาจนำมาซึ่งการปิดสถาบันขงจื่อหรือห้องเรียนขงจื่อในต่างประเทศ (Xi, 2020) แต่สังคมไทยไม่ได้มีความขัดแย้งหรือตั้งคำถามในเชิงลบกับสถาบันขงจื่อ ซึ่งต่างจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ ที่มองว่าการจัดตั้งสถาบันขงจื่อจะถูกใช้เป็นเครื่องมือที่กระทบต่อความมั่นคงของประเทศ

อาจกล่าวได้ว่า สำหรับประเทศไทย ตลอดช่วงเวลา 15 ปี ตั้งแต่จัดตั้งสถาบันขงจื่อแห่งแรกในประเทศไทยจนถึง การปรับเปลี่ยนหน่วยงานกำกับดูแลสถาบันขงจื่อทั่วโลก ไทยยังคงมีความต้องการจัดตั้งสถาบันขงจื่อในประเทศและมีจำนวนผู้ที่ชื่นชอบและสนใจเรียนรู้ด้านภาษาและวัฒนธรรมจีนในประเทศไทยมากขึ้น ทำให้สถาบันขงจื่อได้ปรับรูปแบบกิจกรรมของสถาบันเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้คนกลุ่มต่าง ๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่หลากหลายมิติมากขึ้น

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษารูปแบบการดำเนินงานและบทบาทของสถาบันขงจื่อในประเทศไทย ที่สะท้อนถึงบทบาทการทูตเชิงวัฒนธรรมของจีนที่มีต่อประเทศไทย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินงานและบทบาทของสถาบันขงจื่อในประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของการทูตเชิงวัฒนธรรมของจีนต่อประเทศไทยผ่านสถาบันขงจื่อ

บททวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่สามารถนำมาใช้เป็นกรอบในการอธิบายรูปแบบการดำเนินงานและบทบาทของสถาบันขงจื่อในประเทศไทยในลักษณะการทูตเชิงวัฒนธรรมของจีนใน 4 ประเด็น ได้แก่ (1) แนวคิดและพัฒนาการของการทูตเชิงวัฒนธรรม (2) แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจละมุน (3) ยุทธศาสตร์ของจีนในการใช้การทูตเชิงวัฒนธรรม และ (4) สถาบันขงจื่อ ดังนี้

1. แนวคิดและพัฒนาการของการทูตเชิงวัฒนธรรม

การทูตเชิงวัฒนธรรม (Cultural Diplomacy) ถูกนิยามว่าเป็นเครื่องมือที่ประเทศต่าง ๆ ใช้ในการส่งเสริมค่านิยมทางการเมืองและวัฒนธรรมของตนไปยังประเทศอื่น ๆ แนวคิดสำคัญคือการทำให้ผู้คนเข้าถึงวัฒนธรรมและมุมมองที่แตกต่างกันเพื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน และการเจรจาหารือร่วมกัน การนำไปใช้จึงมีทั้งที่เป็นตัวแสดงหลักในระดับชาติโดยรัฐบาล ระดับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนไปจนถึงระดับประชาสังคม (Chakraborty, 2013, p. 29) และเป็นกิจกรรมด้านวัฒนธรรมในกรอบกว้างที่ใช้เพื่อสร้างความรู้สึกที่ดีต่อกันและมีแนวปฏิบัติที่เป็นไปอย่างต่อเนื่องในลักษณะซึมลึกเพื่อให้เข้าถึงประชาชน (Devawongse Varopakarn Institute of Foreign Affairs, 2013, pp. 96-97)

Zamorano (2016, pp. 172-174) ได้กล่าวถึงการทูตเชิงวัฒนธรรมว่ามีพัฒนาการที่ชัดเจนมากที่สุดอยู่ในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 โดยเริ่มมีการจัดตั้งองค์กรระดับชาติและสมาคมวัฒนธรรมในต่างประเทศเพื่อเผยแพร่ภาษาและวัฒนธรรมไปนอกประเทศ เช่น การจัดตั้งสมาคมของคนละตินที่มีชื่อเสียงชาวฝรั่งเศสเพื่อมุ่งให้เกิดการเผยแพร่ภาษาฝรั่งเศสในกลุ่มประเทศอาณานิคมและต่างประเทศ และการจัดตั้งสถาบัน Società Dante Alighieri หรือ Dante Alighieri Society ที่ริเริ่มโดยกลุ่มปัญญาชนชาวอิตาลีเพื่อเผยแพร่ภาษาและวัฒนธรรมของอิตาลีไปทั่วโลก ซึ่งปัจจุบันได้พัฒนาเป็นสมาคม Alliance Française และสถาบัน Goethe Institute โดยตลอดช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 เห็นได้ว่าหน่วยงานของรัฐนำกิจกรรมด้านวัฒนธรรมมาใช้ในทางการเมืองในลักษณะโฆษณาชวนเชื่อมากขึ้น นอกจากนั้น การทูตเชิงวัฒนธรรมได้ทวีความสำคัญมากขึ้นในช่วงสงครามเย็นในการนำไปแสวงหาแนวร่วมและการสกัดกั้นการแพร่ขยายอิทธิพลของฝ่ายตรงข้าม ซึ่งภายหลังการสิ้นสุดลงของสงครามเย็น บริบทความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นไปในลักษณะพึ่งพาอาศัยกันและร่วมมือกันมากขึ้น ตัวแสดงในระบอบระหว่างประเทศจึงมีหลากหลายมากขึ้นในเวทีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในกิจกรรมด้านวัฒนธรรมระหว่างประเทศ เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการทูตเชิงวัฒนธรรมจึงแตกต่างกันไปตามแนวคิดและนโยบายต่างประเทศของประเทศนั้น ๆ แต่อย่างไรก็ตาม เป้าหมายสำคัญในการใช้การทูตเชิงวัฒนธรรมยังคงเป็นเรื่องของสันติภาพ การผูกมิตรภาพ และการลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น

The Academy for Cultural Diplomacy (2021) ยังได้รวบรวมและจัดกลุ่มรูปแบบกิจกรรมที่โดดเด่นของการทูตเชิงวัฒนธรรมที่ถูกนำมาใช้ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็น 6 กลุ่ม คือ (1) หน่วยงานหรือองค์กรของรัฐบาลที่ดำเนินงานในลักษณะการทูตเชิงวัฒนธรรมโดยการเผยแพร่ด้านภาษาและวัฒนธรรมในต่างประเทศ รวมถึงการแลกเปลี่ยนบุคลากรระหว่างประเทศ (2) การแสดงดนตรีในโอกาสและวาระสำคัญของโลก เช่น ด้านสิทธิมนุษยชน สันติภาพโลก (3) การพบปะหารืออย่างสร้างสรรค์ระหว่างศาสนาเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างกัน (4) ภาพยนตร์ สื่อที่มีอิทธิพลสูงและเข้าถึงได้ง่าย (5) การถ่ายภาพ เป็นการเก็บภาพความทรงจำและบอกเล่าเรื่องราวของผู้คนและวัฒนธรรมทั่วโลก และ (6) อนุสรณ์สถานและประติมากรรม เช่น อนุสาวรีย์เทพีเสรีภาพ ของขวัญที่ชาวฝรั่งเศสมอบให้แก่ชาวอเมริกัน

2. แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจละมุน

Nye (2004) ได้อธิบายถึง อำนาจละมุน ว่าเป็นความสามารถที่ทำให้ได้โน้มน้าวสิ่งที่ต้องการด้วยการดึงดูดใจมากกว่าการบีบบังคับหรือการจ่ายเงินตอบแทนกัน เกิดขึ้นจากความดึงดูดใจทางวัฒนธรรม อุดมการณ์ทางการเมือง และนโยบายของประเทศ ซึ่งเมื่อนโยบายเหล่านั้นถูกมองว่าเป็นเรื่องที่ถูกต้องในสายตาของประเทศอื่น ย่อมส่งผลให้อำนาจละมุนเพิ่มมากขึ้น โดยแหล่งที่มาของอำนาจละมุนมาจาก 3 แหล่งทรัพยากรพื้นฐานที่สำคัญคือ วัฒนธรรม ค่านิยมทางการเมือง และนโยบายต่างประเทศ ต่อมาในปี ค.ศ. 2017 Nye (pp. 2-3) ได้ชี้ให้เห็นถึงวิธีการเพิ่มอำนาจละมุนของจีนว่า ส่วนใหญ่แล้วอำนาจละมุนของประเทศมาจากภาคประชาสังคมมากกว่าภาครัฐ การโฆษณาชวนเชื่อใด ๆ เป็นเรื่องที่ไม่น่าเชื่อถือและไม่ดึงดูด และเห็นว่าจีนควรให้โอกาสกับภาคประชาสังคมมากขึ้น นอกจากนั้น ผลการศึกษาวิจัยการวัดอำนาจละมุนของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกของ McClory (2019) ซึ่งเป็นเว็บไซต์การจัดอันดับประเทศที่มีอำนาจละมุนสูงสุด 30 อันดับ พบว่า ตัวชี้วัดการใช้อำนาจละมุนในมิติความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีตัวแสดงหลักที่หลากหลายมี 6 ด้าน ได้แก่ วัฒนธรรม (Culture) การศึกษา (Education) การเกี่ยวพันกัน (Engagement) องค์กรธุรกิจ (Enterprise) ดิจิทัล (Digital) และรัฐบาล (Government)

Tungkeunkun (2016, pp. 168-169) ได้ชี้ให้เห็นว่า ความสำเร็จของการจัดตั้งสถาบันขงจื้อจำนวนมาก เป็นหนึ่งในหลาย ๆ ปัจจัยที่แสดงถึงการเพิ่มอำนาจละมุนของจีนในประเทศไทย นอกเหนือจากจำนวนนักท่องเที่ยวชาวจีน ในประเทศไทย จำนวนนักเรียนไทยในจีน การจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ณ กรุงเทพฯ การผลิต People's Daily ฉบับภาษาไทยเพื่อนำเสนอข่าวสารจากจีนให้อ่านภาษาไทยทั่วโลก ซึ่งความสำเร็จดังกล่าวข้างต้นเกิดขึ้นจากการขับเคลื่อนของหน่วยงานภาครัฐเป็นสำคัญ โดยเฉพาะในมิติของความสัมพันธ์ไทย-จีน ที่มีมาอย่างยาวนาน

3. ยุทธศาสตร์ของจีนในการใช้การทูตเชิงวัฒนธรรม

Qichen (2011) ได้กล่าวถึงมุมมองของจีนต่อการต่างประเทศในหนังสือ “สถานการณ์โลกกับการทูตจีน” ว่า ในยุคที่จีนปกครองโดยพรรคคอมมิวนิสต์ จีนดำเนินงานด้านต่างประเทศโดยยึดผลประโยชน์ขั้นพื้นฐานบนหลักการ การอยู่ร่วมกันอย่างสันติของชาวจีนกับชาวโลกเพื่อคงไว้ซึ่งสันติภาพของโลก ผ่านการหลอมรวมความรักชาติเข้ากับสากลนิยม ในแบบของจีน ซึ่งได้สะท้อนให้เห็นว่าจีนได้ใช้การทูตทั้งในแบบทางการและอย่างไม่เป็นทางการ เป็นแนวทางในการดำเนินงาน ด้านต่างประเทศของผู้นำจีนในยุคต่อมา และนำจีนเข้าสู่ความทันสมัยผ่านการปฏิรูปและการเปิดประเทศที่ไม่เพียงช่วยให้ รัฐบาลจีนสามารถสร้างความเข้าใจและบรรลुข้อตกลงต่าง ๆ กับนานาชาติเท่านั้น แต่ยังลดความตึงเครียดและมุ่งให้ ความช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างจีนกับนานาชาติ

ความพยายามในการนำเสนอความเป็นจีนให้สังคมโลกรับรู้และเข้าใจจีนมากขึ้นของผู้นำจีนมีอย่างต่อเนื่องและ เป็นรูปธรรม โดยใช้กลไกดำเนินการในหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ (1) การเสนอกรอบแนวคิดข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (The Belt and Road Initiative; BRI) ที่จะนำไปสู่การเสริมสร้างความเชื่อมโยงและความร่วมมือรอบด้าน (2) การเป็นผู้ให้ การสนับสนุนด้านการเงินระดับนานาชาติทั้งการเสนอเป็นผู้จัดตั้งธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย (Asian Infrastructure Investment Bank; AIIB) และการจัดตั้งธนาคารเพื่อการพัฒนาใหม่ (New Development Bank) ในกลุ่ม เศรษฐกิจใหม่บริกส์ (Brasil-Russia-India-China-South Africa; BRICS) (3) การเป็นผู้ให้การช่วยเหลือด้านการเงิน ซึ่งมีทั้ง การช่วยเหลือแบบให้เปล่าในประเทศกำลังพัฒนา (4) การใช้เครื่องมือภาครัฐในการเผยแพร่อำนาจละมุนของจีนที่มีอยู่แล้ว ให้มากยิ่งขึ้น เช่น การส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนโดยจัดตั้งสถาบันขงจื้อ (Confucius Institute) แห่งแรกที่กรุงโซล สาธารณรัฐเกาหลีในปี ค.ศ. 2004 และสนับสนุนงบประมาณอย่างน้อย 1 แสนเหรียญดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อปี การแลกเปลี่ยน ทางการศึกษาซึ่งรัฐบาลจีนได้จัดสรรทุนการศึกษาเพื่อดึงดูดนักศึกษาต่างชาติเข้ามาในระบบการศึกษาของจีน และการขยาย อิทธิพลของสื่อต่าง ๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ ทีวี ภาพยนตร์ เพลง ฯลฯ สู่นานาชาติ และ (5) การใช้กลยุทธ์อย่างไม่เป็นทางการ เช่น การผลักดันให้มีผู้มีชื่อเสียงระดับโลก ผู้กำกับหนังจาง อี้หมอว (Zhang Yimou) นักแสดงและผู้กำกับหนังเฉินหลง (Jackie Chan) นักกีฬาบาสเกตบอลอาซีฟเหยา หมิง (Yao Ming) หรือการใช้สัตว์เป็นสัญลักษณ์ทางการทูต เช่น Panda Diplomacy เป็นต้น (The Council on Foreign Relations, 2018)

ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Nguyen (2006) ที่ศึกษาการทูตเชิงวัฒนธรรมของจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากช่วงทศวรรษ 1990 จนถึงปัจจุบัน: กรณีศึกษาประเทศไทยและเวียดนาม พบว่าในช่วงต้นทศวรรษ 1990 จีนถูกมองว่าเป็น ภัยคุกคามของประเทศต่าง ๆ รวมถึงภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพราะเป็นประเทศที่มีทั้งอำนาจทางเศรษฐกิจและ ทางทหาร ดังนั้น การทูตเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นส่วนหนึ่งในความพยายามทางการทูตของจีนที่นำมาใช้เพื่อขจัดความรู้สึกการเป็น

ภัยคุกคามและทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสันติภาพและเสถียรภาพต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของจีน ที่เน้นการส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรม ภาษาจีน การแลกเปลี่ยนทางการศึกษา การท่องเที่ยว และการแลกเปลี่ยนด้านสื่อมวลชน นอกจากนี้ จีนยังใช้สถาบันขงจื่อเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมด้านการเรียนภาษาจีนซึ่งมุ่งหวังให้เป็นกลไกสำคัญในการขจัดอุปสรรคด้านการติดต่อสื่อสารและโอกาสที่จะประสบความสำเร็จในการแพร่ขยายวัฒนธรรมจีน นอกจากนี้ การที่สองฝ่ายมีความสัมพันธ์ทางการทูตและความร่วมมือที่ดีระหว่างกันผ่านการแลกเปลี่ยนการเยือนในระดับผู้แทนประเทศ ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การทูตเชิงวัฒนธรรมของจีนได้รับการยอมรับจากไทยและเวียดนาม อย่างไรก็ตามพบว่าระดับการรับรู้ของไทยและเวียดนามเกี่ยวกับจีนยังมีความแตกต่างกันตามภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ การเมือง วัฒนธรรม และประชาชนที่มีความเกี่ยวข้องกับจีน โดยประเทศไทยให้ความสนใจด้านวัฒนธรรมและภาษาจีน ในขณะที่ประเทศเวียดนามสนใจด้านการปฏิรูปทางการเมืองและการพัฒนาเศรษฐกิจมากกว่า

4. สถาบันขงจื่อ

การเติบโตอย่างรวดเร็วของระบบเศรษฐกิจจีนและการแลกเปลี่ยนที่มีกับทั่วโลกส่งผลให้ความต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับจีนเพิ่มมากขึ้น ขณะเดียวกันรูปแบบความสำเร็จของการส่งเสริมภาษาประจำชาติ รวมถึงศิลปะและวัฒนธรรมในต่างประเทศของนานาประเทศ ทำให้รัฐบาลจีนมีนโยบายผลักดันและเผยแพร่การเรียนการสอนภาษาและวัฒนธรรมจีนผ่านสถาบันขงจื่อไปทั่วโลก โดยมีสำนักงานส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนนานาชาติ หรือที่เรียกโดยย่อว่า ฮั่นบัน (Hanban) สำนักงานใหญ่ ณ กรุงปักกิ่ง ทำหน้าที่ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนในต่างประเทศ และสนับสนุนการดำเนินงานของสถาบันขงจื่อทั่วโลกซึ่งมีมากถึง 550 สถาบันใน 162 ประเทศทั่วโลก (CIEF, 2021) อย่างไรก็ตาม การจัดตั้งสถาบันขงจื่อจำนวนมากสร้างความกังวลให้ประเทศที่ตั้งสถาบันขงจื่อโดยเฉพาะประเทศแถบตะวันตก ส่งผลให้มีการปิดสถาบันขงจื่อและห้องเรียนขงจื่อจำนวนมากในสหรัฐอเมริกาและในอังกฤษ ฝรั่งเศส สวีเดน และเดนมาร์ก เนื่องจากมองว่าสถาบันขงจื่อเป็นเครื่องมือโฆษณาชวนเชื่อของพรรคคอมมิวนิสต์จีนและขยายอิทธิพลที่แอบแฝงมากับการเรียนภาษาจีน รวมถึงเป็นการสร้างอำนาจละมุนของจีนเพื่อเป็นมหาอำนาจทางวัฒนธรรม (Manussurakul, 2020)

การปรับโครงสร้างและบทบาทของฮั่นบันโดยรัฐบาลจีน ในปี พ.ศ. 2564 ทำให้การบริหารจัดการและการสนับสนุนการดำเนินงานของสถาบันขงจื่อที่มีอยู่ทั่วโลกภายใต้ “มูลนิธิการศึกษาภาษาจีนนานาชาติ” (The Chinese International Education Foundation; CIEF) เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร ที่ตั้งขึ้นใหม่เพื่อทำหน้าที่ดำเนินกิจกรรมความร่วมมือที่เน้นให้สถาบันขงจื่อและการศึกษาภาษาจีนนานาชาติเป็นที่รู้จักในระดับโลก รวมถึงการสร้างมาตรฐานและกฎระเบียบที่เอื้อต่อการดำเนินงานและการจัดตั้งสถาบันขงจื่อ และการประเมินคุณภาพสถาบันขงจื่อ สำหรับฮั่นบัน ได้ปรับเป็นศูนย์แลกเปลี่ยนและส่งเสริมความร่วมมือด้านภาษาจีนระหว่างประเทศ (Center for Language Education and Cooperation; CLEC) ซึ่งยังคงอยู่ภายใต้การกำกับของกระทรวงการศึกษาของจีนเน้นส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาจีนที่มีคุณภาพและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศจีน และเป็นศูนย์ความร่วมมือด้านการศึกษาภาษาจีนและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม

สำหรับประเทศไทย ได้มีการลงนามความตกลงร่วมมือกับฮั่นบันหลายฉบับและในหลายวาระตามนโยบายของรัฐบาลในขณะนั้น ซึ่งการลงนามที่สำคัญ ได้แก่

1. รัฐบาลไทยโดยกระทรวงศึกษาธิการได้ลงนามในกรอบความร่วมมือว่าด้วยการส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนกับสำนักงานใหญ่สถาบันขงจื่อ/สำนักงานส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนนานาชาติแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน (Framework of Cooperation between China National Office for Teaching Chinese as a Foreign Language (Hanban) and the Ministry of Education of the Kingdom of Thailand on Cooperation in Chinese Language Teaching) เมื่อปี พ.ศ. 2549 เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของแผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (พ.ศ. 2549 - พ.ศ. 2553) และเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินความร่วมมือและการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีน โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกัน และได้จัดตั้งสถาบันขงจื่อในสถาบันอุดมศึกษาไทยแรกเริ่มจำนวน 12 แห่ง ซึ่งจำนวนการเสนอขอจัดตั้งสถาบันขงจื่อมีเพิ่มขึ้นในแต่ละปี

2. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและสัณั้ันได้ลงนามในกรอบความร่วมมือเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนในสถาบันอุดมศึกษาไทย (Framework of Co-operation on Development of Chinese Language Teaching and Learning in Thai Higher Education Institutions between Office of the Higher Education Commission, Ministry of Education, The Kingdom of Thailand and China National Office for Teaching Chinese as a Foreign Language (Hanban), The People's Republic of China) เมื่อปี พ.ศ. 2553 เป้าหมายเพื่อพัฒนาตำราเรียนภาษาจีนและสื่อการเรียนการสอนภาษาจีนสำหรับผู้เรียนชาวไทย รวมทั้งการพัฒนาการสอบวัดระดับความรู้ภาษาจีนของครูผู้สอนชาวไทย ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้จะเอื้อให้การเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศมีคุณภาพและมาตรฐานในระดับเดียวกับประเทศเจ้าของภาษา

3. กรอบความร่วมมือด้านการเรียนการสอนภาษาจีน และการพัฒนาการศึกษาสำหรับอาชีวศึกษาและเทคโนโลยีระหว่างกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของไทยกับศูนย์แลกเปลี่ยนและส่งเสริมความร่วมมือด้านภาษาจีนระหว่างประเทศ กระทรวงการศึกษาของจีน เมื่อวันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2565 เพื่อยกระดับความร่วมมือทางการศึกษาสู่คุณภาพให้มากยิ่งขึ้น โดยมุ่งเป้าที่การเสริมสร้างความร่วมมือในเชิงลึกในด้านการเรียนการสอนภาษาจีนกับกระทรวงการอุดมศึกษา การเสริมสร้างความร่วมมือในด้านการเรียนการสอนภาษาจีนกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการก่อตั้งสถาบันภาษาจีน+ทักษะวิชาชีพกับสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ปัจจุบันสถาบันขงจื่อในสถาบันอุดมศึกษาไทยมีจำนวน 15 แห่ง และ 1 แห่งที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา โดยสถาบันขงจื่อแห่งแรกของไทยจัดตั้ง ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในปี พ.ศ. 2549 และล่าสุดคือ สถาบันขงจื่อเส้นทางสายไหมทางทะเล มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ในปี พ.ศ. 2560 จากข้อมูลปี พ.ศ. 2561 พบว่าในเอเชีย ประเทศไทยมีสถาบันขงจื่อมากเป็นอันดับ 2 รองจากเกาหลีที่มีมากที่สุด จำนวน 23 แห่ง และอันดับสามคือ ญี่ปุ่น จำนวน 14 แห่ง ทั้งนี้ ในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนด้วยกันพบว่าประเทศไทยมีมากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือ อินโดนีเซีย 7 แห่ง มาเลเซีย 4 แห่ง และฟิลิปปินส์ 4 แห่ง (Statista, 2021)

แนวทางการจัดตั้งสถาบันขงจื่อในประเทศไทยเป็นรูปแบบของความร่วมมือระดับสถาบันต่อสถาบัน โดยมีการดำเนินกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้ (1) การจัดหลักสูตรอบรมภาษาจีนและหลักสูตรเฉพาะด้านสำหรับครูผู้สอนภาษาจีน นักธุรกิจ ข้าราชการ และมัคคุเทศก์ (2) การจัดทำหลักสูตรระดับปริญญาร่วมกัน (3) การจัดงานนิทรรศการ

การแสดง การประกวด การแข่งขันทางวิชาการ และกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะด้านภาษาและศิลปวัฒนธรรมจีน (4) การทดสอบวัดความสามารถทางภาษาจีนด้วย HSK Test และการสอบอื่น ๆ เพื่อรับรองความสามารถทางภาษาจีน (5) การสนับสนุนการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับภาษาและประเทศจีน (6) การสนับสนุนการแลกเปลี่ยนบุคลากร และการพัฒนาครูผู้สอนภาษาจีนชาวไทย (7) การจัดสรรทุนการศึกษาต่อในประเทศจีนสำหรับผู้ที่ต้องการทำงานเป็นครูสอนภาษาจีน (8) การจัดตั้งห้องสมุดและการส่งเสริมการผลิตตำราเรียนและสื่อการสอนที่เกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมจีน รวมถึงสื่อสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับจีน (9) การให้คำปรึกษาการเข้าศึกษาต่อที่ประเทศจีน และ (10) การจัดบรรยายพิเศษ สัมมนาและประชุมวิชาการเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมจีน

ความหลากหลายของหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การให้บริการและการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของสถาบันขงจื่อ ทำให้สถาบันขงจื่อสามารถดึงดูดผู้สนใจเข้าร่วมในกิจกรรมได้มากขึ้น และได้สะท้อนให้เห็นถึงความร่วมมือระดับสถาบันต่อสถาบันในการจัดเตรียมความพร้อมสำหรับการปฏิบัติงานและการสอน รวมถึงการจัดกิจกรรมวิชาการและกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม และความร่วมมือระดับรัฐต่อรัฐในการส่งเสริมและการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนภายในประเทศในทุกระดับการศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) และข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยกำหนดคุณสมบัติผู้ให้ข้อมูลเฉพาะผู้บริหารหรือผู้เชี่ยวชาญที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถาบันขงจื่อ และมีความรู้ด้านจีนวิทยาหรือจีนศึกษา และบุคลากรในกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับสถาบันขงจื่อและกรอบความร่วมมือไทย-จีนโดยตรงในเขตกรุงเทพฯ 4 คน โดยการสัมภาษณ์จะเป็นแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ซึ่งรูปแบบการสัมภาษณ์จะใช้วิธีสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะปลายเปิด เป็นแนวคำถามตามหัวข้อคำถามเพื่อให้สามารถนำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ และได้ข้อมูลสำคัญจำเป็นในการศึกษาครั้งนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบสัมภาษณ์ โดยหัวข้อการสัมภาษณ์ได้สกัดมาจากการทบทวนวรรณกรรมที่ได้มีการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีทางด้านการทูตเชิงวัฒนธรรม อำนาจละมุน ยุทธศาสตร์ของจีนในการใช้การทูตเชิงวัฒนธรรม ข้อมูลสถาบันขงจื่อนานาชาติและสถาบันขงจื่อในประเทศไทยทั้ง 16 แห่ง รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งออกแบบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและได้นำเสนอต่อนักวิชาการตรวจสอบความครอบคลุมและความครบถ้วนของประเด็นคำถาม 143 เพื่อใช้สัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างกับผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ ข้อมูลจากเอกสารและเว็บไซต์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเชื่อถือได้จากภาครัฐและภาคเอกชนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ การบริหารจัดการสถาบันขงจื่อในประเทศไทยจากเอกสารทางราชการ ความเห็นในการประชุมทางราชการที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหาร

ที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถาบันขงจื่อ ผู้เชี่ยวชาญด้านจีนวิทยา และผู้ทำงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถาบันขงจื่อและ
 กรอบความร่วมมือไทย-จีน เกี่ยวกับการทูตเชิงวัฒนธรรมและสถาบันขงจื่อในประเทศไทย โดยใช้การสัมภาษณ์ตามคำถาม
 ที่มีลักษณะปลายเปิด และสนทนาอย่างไม่เป็นทางการตามหัวข้อคำถาม ซึ่งก่อนสัมภาษณ์ได้ชี้แจงวัตถุประสงค์เพื่อ
 ตอบข้อซักถาม และทำความเข้าใจร่วมกัน และขอความยินยอมในการบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล
 ระหว่างเดือนมกราคม พ.ศ. 2564 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2565

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ประกอบด้วยการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์
 กึ่งโครงสร้าง โดยนำมาวิเคราะห์และนำเสนอรายงานผลการศึกษาลักษณะเชิงบรรยายและอธิบายผลการศึกษิตตาม
 การวิเคราะห์ข้อมูล พร้อมกับจัดทำข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาคั้งนี้และสำหรับการศึกษาในครั้งต่อไป

สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มุ่งตอบคำถามเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินงานและบทบาทของสถาบันขงจื่อ
 ในประเทศไทย และวิเคราะห์ผลกระทบของการทูตเชิงวัฒนธรรมของจีนต่อประเทศไทยผ่านสถาบันขงจื่อ เพื่อตอบคำถาม
 ดังกล่าว ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมและสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญและผู้มีความรู้เกี่ยวกับสถาบันขงจื่อ ทั้งนี้การอภิปรายผล
 จะอยู่บนฐานของ 2 ส่วน คือ ภาพรวมการดำเนินการของสถาบันขงจื่อในประเทศ และผลกระทบของการทูตเชิงวัฒนธรรม
 ของจีนต่อประเทศไทยผ่านสถาบันขงจื่อ ผลการศึกษสรุปได้ ดังนี้

ผลการวิจัย

1. ภาพรวมการดำเนินการของสถาบันขงจื่อในประเทศไทย

การศึกษาคั้งนี้ในส่วนของการดำเนินการของสถาบันขงจื่อในประเทศไทยจะประกอบไปด้วย 2 ส่วนด้วยกัน
 ส่วนแรกเป็นเรื่องโครงสร้างและการบริหารจัดการองค์กร และส่วนที่สองเป็นเรื่องบทบาทของสถาบันขงจื่อในประเทศไทย
 ในฐานะอำนาจละมุน ดังนี้

1) โครงสร้างและการบริหารจัดการองค์กร

การเติบโตอย่างรวดเร็วของระบบเศรษฐกิจจีนและการแลกเปลี่ยนที่มีกับทั่วโลกส่งผลให้ความต้องการเรียนรู้
 เกี่ยวกับจีนเพิ่มมากขึ้นด้วย ขณะเดียวกันรูปแบบความสำเร็จของการส่งเสริมภาษาประจำชาติ รวมถึงศิลปะและวัฒนธรรม
 ในต่างประเทศของประเทศต่าง ๆ ทำให้รัฐบาลจีนมีนโยบายผลักดันและเผยแพร่การเรียนการสอนภาษาและวัฒนธรรมจีน
 ผ่านสถาบันขงจื่อไปทั่วโลก โดยมีสำนักงานส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนนานาชาติ (Office of Chinese Language
 Council International) หรือที่รู้จักในชื่อ ฮั่นบัน (Hanban) สำนักงานใหญ่ ณ กรุงปักกิ่ง ทำหน้าที่สนับสนุนการดำเนินงาน
 ของสถาบันขงจื่อทั่วโลก และได้จัดตั้งสำนักงานประจำในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยด้วย

การศึกษาพบว่าเจตนารมณ์ของรัฐบาลจีนในการจัดตั้งสถาบันขงจื่อในต่างประเทศยังเผชิญกับการท้าทายที่มา
 พร้อมกับบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2564 รัฐบาลจีนได้ปรับโครงสร้างการบริหารจัดการสถาบัน
 ขงจื่อ โดยแยกการบริหารจัดการและการสนับสนุนการดำเนินงานของสถาบันขงจื่อที่มีอยู่ทั่วโลกไปอยู่ภายใต้องค์กรใหม่
 ในชื่อมูลนิธิการศึกษาภาษาจีนนานาชาติ (The Chinese International Education Foundation; CIEF) มีสถาบันอุดมศึกษาจีน

สมาชิกที่ร่วมจัดตั้งจำนวน 27 แห่ง ร่วมกับองค์กรภาคธุรกิจและหน่วยงานทางด้านสังคม (CIEF, n.d.) ซึ่งมูลนิธิการศึกษาภาษาจีนนานาชาติเป็นหน่วยงานหลักในการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินความร่วมมือทั้งด้านวิชาการ การสนับสนุนทุนการศึกษา และการอบรมต่าง ๆ รวมถึงการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญและอาสาสมัครชาวจีนเพื่อมาปฏิบัติงานในสถาบันคู่ความร่วมมือในประเทศที่ตั้งสถาบันขงจื่อ

กล่าวโดยย่อคือ อันัน ปรีบัตพาทเป็นศูนย์แลกเปลี่ยนและส่งเสริมความร่วมมือด้านภาษาจีนระหว่างประเทศ (Center for Language Education and Cooperation; CLEC) ซึ่งยังคงมีสถานะเป็นหน่วยงานภายใต้กระทรวงการศึกษาของจีน และทำหน้าที่กำกับดูแลด้านคุณภาพมาตรฐานการเรียนการสอนภาษาจีน และการจัดกิจกรรมระดับชาติ ส่วนสถาบันขงจื่อจะเน้นการดำเนินการในระดับสถาบันเป็นส่วนใหญ่ โดยมีมูลนิธิการศึกษาภาษาจีนนานาชาติเป็นหน่วยงานสนับสนุนหลักในทางวิชาการและงบประมาณการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการจัดตั้งสถาบันขงจื่อในต่างประเทศ การปรับเปลี่ยนโครงสร้างดังกล่าวของจีนเพื่อลดความหวาดระแวงและปรับภาพลักษณ์ของสถาบันขงจื่อให้ดีขึ้นจากสถานการณ์การปิดสถาบันขงจื่อในหลายประเทศทั่วโลก การทำเช่นนี้เป็นการลดการมีส่วนเกี่ยวข้องของภาครัฐให้น้อยลง และเน้นความสำคัญของการยกระดับความร่วมมือสู่การเรียนการสอนภาษาจีนที่มีคุณภาพ และความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในลักษณะเครือข่ายความร่วมมือให้มากขึ้น

ในกรณีของประเทศไทย หากพิจารณาถึงรูปแบบการจัดตั้งสถาบันขงจื่อในประเทศไทย พบว่ามี 4 ประเภทตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งและการจับคู่ความร่วมมือ คือ (1) เน้นด้านการสอนภาษาจีนเป็นหลัก เช่น สถาบันขงจื่อแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันขงจื่อมหาวิทยาลัยขอนแก่น สถาบันขงจื่อมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นต้น (2) เน้นสาขาเฉพาะด้าน เช่น สถาบันขงจื่อการแพทย์แผนจีนมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติที่เน้นในด้านการแพทย์แผนจีน และสถาบันขงจื่อมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญที่เน้นในด้านการบริหารธุรกิจ เทคโนโลยีและอาชีวศึกษา เป็นต้น (3) เน้นเส้นทางสายไหมทางทะเล ซึ่งดำเนินการในลักษณะกลุ่มของเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนของไทยและจีนจำนวน 62 แห่ง โดยมีมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตทำหน้าที่หน่วยประสานงานกลางของเครือข่าย และขยายสมาชิกไปยังนานาชาติ (Dhurakij Pundit University; DPU, 2021) ได้แก่ สถาบันขงจื่อเส้นทางสายไหมทางทะเลมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต และสถาบันขงจื่อเส้นทางสายไหมทางทะเล มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร และ (4) สถาบันขงจื่อเทศบาลเมืองเบตง ซึ่งเป็นการจับคู่ความร่วมมือระหว่างเทศบาลเมืองเบตงกับมหาวิทยาลัยฉงชิ่ง (Chongqing University) ของจีน โดยมุ่งดึงดูดให้คนไทย คนมาเลเซีย และชาวต่างชาติอื่นในพื้นที่เข้าร่วมในกิจกรรมของสถาบัน พร้อมทั้งขยายความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ เช่น มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เป็นต้น

นอกจากนี้แล้ว หากพิจารณารูปแบบการจัดตั้งสถาบันขงจื่อในประเทศไทยตามขอบเขตการดำเนินงานพบว่ามี 2 ประเภท คือ (1) สถาบันขงจื่อที่มุ่งถ่ายทอดวัฒนธรรมทางด้านภาษาที่สนับสนุนเป้าหมายทางการทูตของจีนในด้านการแลกเปลี่ยนและการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และ (2) สถาบันขงจื่อเส้นทางสายไหมทางทะเลที่มีลักษณะเฉพาะมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะวิชาชีพไปพร้อมกับการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีน โดยเฉพาะในเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกของไทยที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนการสอนในรูปแบบภาษาจีน+ทักษะวิชาชีพ กล่าวได้ว่าการจัดตั้งสถาบันขงจื่อเส้นทางสายไหมทางทะเลในประเทศไทยได้มีส่วนในการร่วมขับเคลื่อนนโยบายเชื่อมโลกของจีนและสนับสนุน

โครงการริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative; BRI) ของรัฐบาลจีน ที่ให้ความสำคัญต่อความร่วมมือด้านเศรษฐกิจไปพร้อมกับการเชื่อมความผูกพันระหว่างประชาชนผ่านการแลกเปลี่ยนทางการศึกษาและวัฒนธรรม

การปรับโครงสร้างหน่วยงานที่กำกับดูแลสถาบันขงจื่อทั่วโลกไม่ได้ส่งผลกระทบต่อการทำงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของสถาบันขงจื่อในประเทศไทย โดยเฉพาะความร่วมมือระหว่างภาครัฐของไทยกับศูนย์แลกเปลี่ยนและส่งเสริมความร่วมมือด้านภาษาจีนระหว่างประเทศที่ยังคงสานต่อและยกระดับความร่วมมือมากยิ่งขึ้น เช่น การลงนามข้อตกลงความร่วมมือฉบับใหม่ร่วมกันเมื่อเดือนเมษายน 2565 ของกระทรวงการศึกษาของไทยกับศูนย์แลกเปลี่ยนฯ เพื่อขยายความร่วมมือด้านการเรียนการสอนภาษาจีนระหว่างไทย-จีนให้กว้างยิ่งขึ้น การเปิดให้สถาบันอุดมศึกษาไทยส่งคำขอรับครูอาสาสมัครชาวจีนเพื่อมาช่วยสอนและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนในสถาบันอุดมศึกษาและสถาบันขงจื่ออย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปีการศึกษา 2549 ถึงปัจจุบัน การจัดฝึกอบรมครูสอนภาษาจีนชาวไทยและการอบรมภาษาระยะสั้นให้แก่บุคลากรภาครัฐเพื่อกระชับความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างกัน และการสนับสนุนทุนการศึกษาเพื่อไปศึกษาต่อที่จีนที่มีอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น ขอบเขตการทำงานของสถาบันขงจื่อจึงยังอยู่ในภาครัฐและภาควิชาการค่อนข้างมาก

2) บทบาทของสถาบันขงจื่อในประเทศไทยในฐานะอำนาจละมุน

บทบาทที่สำคัญของสถาบันขงจื่อคือ การเผยแพร่ภาษาและวัฒนธรรมจีน การสร้างความรู้ ความเข้าใจและภาพลักษณ์ที่ดีเกี่ยวกับประเทศจีน และการสนับสนุนกิจกรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ไทย-จีน ซึ่งบทบาทที่โดดเด่น ได้แก่ (1) การพัฒนาบุคลากรผ่านการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนและศิลปวัฒนธรรมจีน (2) การส่งเสริมวัฒนธรรมผ่านการจัดกิจกรรมทางวิชาการและสันติภาพที่เกี่ยวข้องกับจีน รวมถึงกิจกรรมทางวัฒนธรรมในเทศกาลต่าง ๆ ของจีน และ (3) การเสริมสร้างโอกาสในการเข้าถึงภาษาและวัฒนธรรมจีน เช่น การจัดงานแสดงหนังสือ การจัดการประกวดสุนทรพจน์ภาษาจีนและความรู้เกี่ยวกับประเทศจีนและการแข่งขันที่เสริมสร้างทักษะด้านภาษาจีน การสร้างห้องสมุดและจัดทำวารสารภาษาจีน-ไทย เพื่อเสริมการเรียนการสอนภาษาจีน เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายสำคัญคือ การถ่ายทอดภาษาจีนและเผยแพร่วัฒนธรรมจีนให้กับผู้สนใจเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมจีนโดยไม่แสวงผลกำไร

เห็นได้ชัดเจนเมื่อมีการจัดตั้งสถาบันขงจื่อเส้นทางสายไหมทางทะเลในลักษณะของเครือข่ายความร่วมมือทั้งที่เป็นสถานศึกษาและหน่วยงานภาครัฐ-ภาคเอกชนเข้าร่วม ทำให้เป้าหมายของสถาบันมีความชัดเจนมากขึ้นในการผลิตกำลังคนร่วมกันเพื่อตอบสนองต่อภาคอุตสาหกรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกของไทย ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสำคัญของบทบาทของสถาบันขงจื่อและความหลากหลายของรูปแบบกิจกรรมที่มีลักษณะโดดเด่นในการใช้สถาบันขงจื่อเป็นกลไกสำคัญในการสร้างอำนาจละมุนเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือในทุกกระดับให้ใกล้ชิดกันมากขึ้นผ่านการเผยแพร่ภาษาและวัฒนธรรมจีน อันจะนำไปสู่การพัฒนากำลังคนที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานสากลเพื่อการมีส่วนร่วมขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ

นอกจากนั้น ด้วยภูมิหลังความสัมพันธ์ที่ดีของทั้งสองประเทศตั้งแต่ระดับพระราชวงศ์ถึงระดับประชาชน เอื้อให้การดำเนินงานและการเผยแพร่กิจกรรมของสถาบันขงจื่อตอบสนองภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จึงอาจนับได้ว่าสถาบันขงจื่อเป็นหนึ่งในแหล่งทรัพยากรของจีนในการสร้างอำนาจละมุนของจีนในประเทศไทย เป็นเสมือนสะพานเชื่อมความสัมพันธ์ระดับบุคคล สถาบัน และหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้อง ที่นำไปสู่การพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือที่ดีในทุกมิติ

ทั้งด้านการศึกษา วัฒนธรรม และเศรษฐกิจซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักในนโยบายการจัดตั้งสถาบันขงจื้อของรัฐบาลจีน ที่ต้องการให้สถาบันขงจื้อเป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมภาษาและวัฒนธรรมจีน และการแผ่ขยายอิทธิพลของจีน ในระดับนานาชาติ สถาบันขงจื้อจึงเป็นเสมือน “ตราสินค้าของวัฒนธรรมจีน” (Fan et al., 2021)

ในการขับเคลื่อนสถาบันขงจื้อในประเทศไทยให้เป็นไปตามเจตนารมณ์การจัดตั้งสถาบันขงจื้อในรูปแบบต่าง ๆ ดังกล่าวนั้น ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศไทยที่ชัดเจนใน 4 มิติ คือ (1) ด้านการศึกษาด้วยการยกระดับการเรียนการสอน ภาษาจีนในประเทศไทย (2) ด้านวัฒนธรรมโดยการส่งเสริมและถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรม (3) ด้านเศรษฐกิจ ที่มีส่วน ในการสร้างรูปแบบการผลิตกำลังคน และ (4) ด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน Fu Zengyou (personal communication, November 4, 2022) ได้ชี้ให้เห็นว่าสถาบันขงจื้อ นอกจากช่วยสอนภาษาจีนให้เด็ก ๆ และจัดอบรมครูแล้วยังช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ เช่น การมีภาษาจีนบวกหนึ่งสาขาวิชาชีพ เช่น การท่องเที่ยว การไฟฟ้า ซึ่งมีส่วนช่วยความสัมพันธ์ไทย-จีน คือ ภาษาเป็นสะพาน และสถาบันขงจื้อช่วยให้คนไทยรู้ภาษาจีนและทางกลับกันคนจีนมาเรียนภาษาไทยในประเทศไทย ด้วย นี่เป็นผลที่จะช่วยความสัมพันธ์ไทย-จีนมากขึ้น

ถึงแม้ว่าการศึกษาในครั้งนี้นพบการจัดตั้งสถาบันขงจื้อมีประโยชน์ในหลากหลายมิติ อย่างไรก็ตามในการศึกษาครั้งนี้พบว่า การดำเนินการของสถาบันขงจื้อก็ส่งผลในด้านลบได้เช่นเดียวกัน ได้แก่ (1) การปิดกั้นแนวทางการเรียนการสอนภาษาจีนในรูปแบบอื่น ๆ ซึ่งบางพื้นที่ในประเทศไทยมีการเรียนการสอนภาษาจีนโดยใช้แนวทางอื่นที่ไม่ใช่แบบจีนพินอิน (Pinyin) เช่น การใช้อักษรตัวเต็ม ซึ่งเป็นรูปแบบที่ใช้กันอยู่ในไต้หวัน (2) การที่สถาบันขงจื้อเส้นทางสายใหม่ทางทะเลเข้าไปร่วมพัฒนากำลังคนระดับอาชีวะเพื่อรองรับการลงทุนจากจีน อาจทำให้เกิดการขยายอิทธิพลของจีนในระบบต่าง ๆ ของไทย เช่น การควบคุมด้านกระบวนการผลิตและเทคโนโลยี รวมถึงคุณลักษณะแรงงานที่ต้องการ และ (3) การที่โครงสร้างของสถาบันขงจื้อส่วนใหญ่อยู่ภายใต้สถาบันภาษาหรือคณะที่เป็นภาษาศาสตร์ อาจทำให้การตระหนักถึงอิทธิพลจากการจัดตั้งและการดำรงอยู่ของสถาบันขงจื้อในประเทศไทยขาดมุมมองการเมือง

เมื่อมองความเชื่อมโยงของเจตนารมณ์ บทบาท และรูปแบบการบริหารจัดการของสถาบันขงจื้อในประเทศไทยแล้ว สะท้อนให้เห็นว่าสถาบันขงจื้อในประเทศไทยได้ทำหน้าที่เป็นฐานการเรียนรู้อัตลักษณ์ความเป็นจีนในหลากหลายมิติ การเป็นแหล่งข้อมูลและคลังความรู้เกี่ยวกับจีน และศูนย์บริการและการให้คำปรึกษาในการศึกษาจีนและการส่งเสริมวัฒนธรรมจีน และเป็นความสำเร็จของรัฐบาลจีนในการสร้างสถาบันขงจื้อ ซึ่งไม่เพียงบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาการศึกษาและการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย แต่ได้สร้างความผูกพันและความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนต่อประชาชนในระยะยาว โดยใช้วัฒนธรรมเป็นสื่อในการสร้างความไว้วางใจและความผูกพันต่อกัน

2. ผลกระทบของการทูตเชิงวัฒนธรรมของจีนต่อประเทศไทยผ่านสถาบันขงจื้อ

ความเข้มข้นของการพัฒนาการศึกษาและการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยของสถาบันขงจื้อได้สร้างความสัมพันธ์และความผูกพันระหว่างประชาชนต่อประชาชนในหลากหลายรูปแบบผ่านกิจกรรมความร่วมมือทางวิชาการ และกิจกรรมนอกหลักสูตร ขณะเดียวกันก็ได้สร้างโอกาสให้ผู้คนในสังคมไทยสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ภาษาจีนในรูปแบบที่รัฐบาลจีนต้องการ และก่อให้เกิดทัศนคติในแง่บวกต่อจีน รวมถึงการมีความรู้สึกที่ดีต่อจีนในระยะยาว กล่าวได้ว่าบทบาทของสถาบันขงจื้อในการทูตวัฒนธรรมได้สร้างการยอมรับและการเข้าใจวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ความเป็นจีน

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการที่สถาบันขงจื๊อดำเนินงานในลักษณะการทูตเชิงวัฒนธรรมของจีนต่อประเทศไทยทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ทั้งนี้ ผลกระทบจากการสร้างความตระหนักรู้และความสนใจในการเรียนภาษาและวัฒนธรรมจีนที่สามารถเอื้อต่อการทำงานในอนาคต การเคลื่อนย้ายแลกเปลี่ยนบุคลากรระหว่างสองประเทศที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างกัน และการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเชิงภาษาและวัฒนธรรม และในเชิงเศรษฐกิจ สามารถพิจารณาเป็นความท้าทายใน 4 มิติ คือ

มิติที่ 1 การบูรณาการทำงานร่วมกันระหว่างรัฐบาลของทั้งสองประเทศเพื่อใช้ประโยชน์ของสถาบันขงจื๊อในการจัดการเรียนการสอนและการเผยแพร่วัฒนธรรมร่วมกัน รวมถึงการเคลื่อนย้ายบุคลากรเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสมดุล

มิติที่ 2 ความท้าทายในการสานต่อและขยายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนของไทยและจีนให้มากยิ่งขึ้น

มิติที่ 3 ความคาดหวังของการใช้สถาบันขงจื๊อเป็นสะพานในการสร้างโอกาสให้เกิดการค้าการลงทุนระหว่างไทยและจีน และการส่งเสริมการทำงานข้ามพรมแดนของทรัพยากรมนุษย์ของทั้งสองประเทศที่ตอบสนองต่อตลาดแรงงานในอนาคต

มิติที่ 4 การวางรากฐานที่สำคัญในการสร้างความสัมพันธ์และการส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างสองประเทศในทุกกระดับ บนพื้นฐานของความแตกต่างทางด้านภาษาและวัฒนธรรมอย่างไว้รอยต่อและอย่างยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม ในประเด็นที่กลุ่มประเทศตะวันตกส่วนใหญ่มีความกังวลว่าสถาบันขงจื๊อเป็นภัยคุกคามต่อประเทศในกรณีของประเทศไทยจากการศึกษาเห็นว่า ทศนคติที่มีต่อประเทศไทยเป็นไปในลักษณะเกื้อกูลกันมากกว่าเป็นภัยคุกคามตั้งแต่ระดับรัฐบาล-รัฐบาล สถาบัน-สถาบัน และประชาชน-ประชาชนของทั้งสองประเทศ ซึ่งนอกจากการพัฒนาความสัมพันธ์ทางการทูตในความเป็นมิตรประเทศที่สำคัญ ความร่วมมือด้านวัฒนธรรมและการศึกษาระหว่างกันเป็นส่วนสำคัญในการเสริมสร้างประโยชน์ต่อประเทศไทยอย่างมาก (Sukkaew & Sodsuk, 2013)

สรุปผลการวิจัย

สถาบันขงจื๊อประสบความสำเร็จในการเป็นเครื่องมือของภาครัฐในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของจีนและการเผยแพร่อำนาจละมุนของจีนที่มีอยู่แล้วให้มากยิ่งขึ้น แม้ว่ารัฐบาลจีนจะมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายในการกำกับดูแลสถาบันขงจื๊อ แต่ยังคงให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานของสถาบันขงจื๊อทั้งในเชิงนโยบายและการสนับสนุนงบประมาณ เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายการส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย อาจกล่าวโดยสรุปว่า แนวคิดในการจัดตั้งสถาบันขงจื๊อก่อให้เกิดนวัตกรรมใน 2 ระดับ คือ (1) นวัตกรรมเชิงนโยบาย ที่รัฐบาลจีนมีพันธสัญญาในเชิงนโยบายที่ต้องการผลักดันอำนาจละมุนของจีนอย่างชัดเจน และจัดสรรงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งการสนับสนุนในด้านบุคลากรและสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างครบถ้วน และ (2) นวัตกรรมเชิงระบบที่มีวิสัยทัศน์และพันธกิจในการดำเนินงาน รวมทั้งระบบการติดตามประเมินผลที่ส่งผลต่อการขยายและยกระดับความร่วมมือ

อภิปรายผล

รูปแบบการดำเนินงานและบทบาทของสถาบันขงจื้อในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ยุทธศาสตร์ของจีนในความพยายามที่จะพัฒนาจีนให้ทันสมัยและเป็นมิตรประเทศกับนานาชาติอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด การทูตเชิงวัฒนธรรมเครื่องมือในระบบระหว่างประเทศถูกนำมาใช้เพื่อสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือ รวมถึงการเพิ่มอำนาจละมุนของจีนในต่างประเทศ สถาบันขงจื้อหนึ่งในกลยุทธ์ที่จีนใช้ดำเนินการเพื่อเผยแพร่อัตลักษณ์ของจีนในลักษณะของการทูตเชิงวัฒนธรรมและเสริมสร้างอำนาจละมุนของจีนในประเทศไทย ได้สร้างความใกล้ชิด ความคุ้นเคย และความรู้สึกที่ดีระหว่างคนของทั้งสองประเทศในทุกระดับ

ผลกระทบของการทูตเชิงวัฒนธรรมของจีนต่อประเทศไทยผ่านสถาบันขงจื้อทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ผลการศึกษาพบว่า สถาบันขงจื้อในประเทศไทยได้ทำหน้าที่ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนและเรียนรู้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมจีนไปพร้อมกับการพัฒนากำลังคนที่เอื้อต่อการค้าการลงทุนระหว่างไทย-จีน และการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้อาจนำมาซึ่งการครอบงำการเรียนการสอนภาษาจีน และการขาดแคลนครูสอนภาษาจีนชาวไทยที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จและความท้าทายของสถาบันขงจื้อในประเทศไทยมีความสำคัญที่ไม่จำกัดอยู่เฉพาะภาษาและวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และเศรษฐกิจในวงกว้าง ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายใน 2 ด้าน ดังนี้

1. สถาบันขงจื้อได้รับการสนับสนุนโดยมหาวิทยาลัยคู่ความร่วมมือทั้งจากไทยและจีนในการส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนและการเผยแพร่วัฒนธรรมจีนในประเทศไทย ซึ่งต่างมุ่งหวังให้สถาบันขงจื้อเป็นฐานการเรียนรู้ความเป็นจีนในหลากหลายมิติ การเป็นแหล่งข้อมูลด้านการศึกษาและความรู้เกี่ยวกับจีนในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และการเป็นศูนย์บริการด้านการศึกษาจีนและการส่งเสริมวัฒนธรรมจีนสำหรับสาธารณชน ขณะเดียวกันยังได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลจีนผ่านศูนย์แลกเปลี่ยนและส่งเสริมความร่วมมือด้านภาษาจีนระหว่างประเทศ เพื่อช่วยให้การบริหารจัดการสถาบันขงจื้อมีคุณภาพมากขึ้น ซึ่งประเทศไทยได้ประโยชน์อย่างมากจากนโยบายการทูตเชิงวัฒนธรรมของจีนผ่านสถาบันขงจื้อที่เป็นแหล่งทรัพยากรด้านอำนาจละมุนของจีน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรต้องพิจารณาการใช้ประโยชน์และการขยายขอบเขตการเรียนการสอนไปสู่การถ่ายทอดแลกเปลี่ยนที่มากกว่าทางด้านภาษาจีนเพื่อประโยชน์ร่วมกันของทั้งสองฝ่าย

2. สถาบันขงจื้อได้ทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมความร่วมมือและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างไทยและจีน ซึ่งในเวทีระหว่างประเทศ ไทยและจีนได้พัฒนาความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์อย่างรอบด้านที่มีความก้าวหน้ามาโดยตลอด ดังนั้น ภายใต้บทบาทการเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของจีน ประเทศไทยสามารถใช้ประโยชน์จากสถาบันขงจื้อโดยเฉพาะสถาบันขงจื้อเส้นทางสายไหมทางทะเลที่เป็นเครือข่ายของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในการพัฒนากำลังคนเพื่อตอบสนองต่อภาคอุตสาหกรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกของไทย ซึ่งเชื่อมโยงให้นโยบายข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางของรัฐบาลจีนและนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ของรัฐบาลไทยเกิดผลที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ประโยชน์จากการศึกษาครั้งนี้ จะนำไปสู่การศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินงานของสถาบันขงจื่อในประเทศไทยกับประเทศในภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อศึกษาขอบเขตการดำเนินงานของสถาบันขงจื่อที่อาจเป็นประโยชน์ต่อการยกระดับความร่วมมือให้มากยิ่งขึ้น และเป็นพื้นฐานของการศึกษาแนวทางการจัดตั้งองค์กรหรือหน่วยงานด้านการส่งเสริมภาษาและวัฒนธรรมของประเทศต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดตั้งองค์กรหรือหน่วยงานด้านการส่งเสริมภาษาและวัฒนธรรมของไทย

References

- Brazys, S., & Dukalskis, A. (2019) *Why U.S. universities are shutting down China-funded Confucius Institutes*, Available: <https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2019/01/11/u-s-universities-have-shut-down-confucius-institutes-heres-what-you-need-to-know/> [17 February 2021]
- Chakraborty, K. (ed.). (2013) *Cultural diplomacy dictionary*, New York: The Institute for Cultural Diplomacy, Available: https://www.culturaldiplomacy.org/culturaldiplomacynews/content/pdf/Cultural_Diplomacy_Dictionary.pdf [25 July 2021]
- Chinese International Education Foundation (CIEF). (2021) *Global network (全球网络)*, Available: www.cief.org.cn/qq [15 January 2021] (in Chinese)
- Chinese International Education Foundation (CIEF). (n.d.) *About CIEF (简介)*, Available: www.cief.org.cn/jj [12 January 2021] (in Chinese)
- Devawongse Varopakarn Institute of Foreign Affairs. (2013) *Dictionary-abbreviation on diplomacy and foreign affairs (คำศัพท์-คำย่อทางการทูตและการต่างประเทศ)*, 3th edition, Bangkok: Amarin Printing and Publishing. (in Thai)
- Dhurakij Pundit University (DPU). (2021) *Maritime Silk Road Confucius Institute (สถาบันขงจื่อเส้นทางสายไหมทางทะเล)*, Available: <https://www.dpu.ac.th/msrci/documents.php> [6 December 2021] (in Thai)
- Fan, W., Jutaviriya, K. & Punndhanamahakarune, D. (2021) Chinese policy on promoting the development of confucius institute to Thailand (นโยบายของจีนในการส่งเสริมการพัฒนาสถาบันขงจื่อสู่ประเทศไทย), *Political Science and Public Administration Journal Khon Kaen University*, vol. 6, no. 1, pp. 1-30. (in Thai)
- Galindo, G. (2019) *Brussels university to close Chinese-funded institute after espionage accusations*, Available: <https://www.brusselstimes.com/belgium/83195/brussels-university-to-close-chinese-funded-institute-after-espionage-accusations-vub-confucius-institute> [17 February 2021]

- Manussurakul, S. (2020) *Confucius institutes the silently spread of China's influence* (สถาบันขงจื๊อ ชุ่มเจียบแผ่อิทธิพลจีน?), Available: <https://themomentum.co/confucius-institutes/> [6 December 2021] (in Thai)
- McClory, J. (2019) *The soft power 30: A global ranking of soft power 2019*, Available: <https://www.softpower30.com/wp-content/uploads/2019/10/The-Soft-Power-30-Report-2019-1.pdf> [12 April 2021]
- Nguyen, D. T. P. (2006) *China's cultural diplomacy in Southeast Asia from the 1990s to the present: A case study of Thailand and Vietnam* (การทูตวัฒนธรรมของจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จากช่วงทศวรรษ 1990 จนถึงปัจจุบัน: กรณีศึกษาประเทศไทยและเวียดนาม), Master's thesis, Chulalongkorn University. (in Thai)
- Nye, J. (2017) Soft Power: The origins and political progress of a concept, *Palgrave Commun*, vol. 3, Article number: 17008. <https://doi.org/10.1057/palcomms.2017.8>
- Nye, J. S., Jr. (2004) *Soft power: The means to success in world politics*, New York: Public Affairs.
- Qichen, Q. (2011) *World situations and China's foreign policy* (สถานการณ์โลกกับการทูตจีน) (trans. A. Funthamasan), Bangkok: Matichon Public House. (in Thai)
- Statista. (2021) *Number of Confucius Institutes in Asia as of December 2018, by country*, Available: <https://www.statista.com/statistics/879176/china-confucius-institutes-in-asian-countries/> [6 December 2021]
- Sukkaew, K., & Sodsuk, N. (2013) The policy of China's soft power toward Thailand and its impact on Sino-Thai Relation (นโยบายอำนาจละมุนของจีนต่อไทยและผลกระทบต่อความสัมพันธ์ไทย-จีน), *Journal of Finance, Investment, Marketing and Business Administration*, vol. 3, no. 2, pp. 643-644. (in Thai)
- The Academy for Cultural Diplomacy. (2021) *Historical acts of cultural diplomacy*, Available: https://www.culturaldiplomacy.org/academy/index.php?en_historical-acts-of-cd [25 July 2021]
- The Council on Foreign Relations. (2018) *China's big bet on soft power*, Available: <https://www.cfr.org/backgrounder/chinas-big-bet-soft-power> [6 December 2021]
- Tungkeunkunt, K. (2016) Culture and commerce: China's soft power in Thailand, *International Journal of China Studies*, vol. 7, no. 2, pp. 151-173.

Xi, C. (2020) *New NGO to operate China's Confucius Institutes, 'disperse misinterpretation'*, Available:

<https://www.globaltimes.cn/content/1193584.shtml> [1 October 2023]

Zamorano, M. M. (2016) Reframing cultural diplomacy: The instrumentalization of culture under the soft power theory, *Culture Unbound*, vol. 8, no. 2, pp. 165-186. <https://doi.org/10.3384/cu.2000.1525.1608165>